

וִירָא אֱלֹהֵי ה'

הרב כרמיאל כהן

(א) וִירָא אֱלֹהֵי ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֵם הַיּוֹם:

(ב) וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיִּרְא וַיִּרְץ לִקְרֹאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אֹרְצָה:

(פרק יח)

האם יש קשר בין היראות ה' אל אברהם באלוני ממרא לבין המסופר בהמשך? רש"י בעקבות חז"ל (סוטה יד ע"א ובבא מציעא פו ע"ב) מפריד בין היראות ה' לאברהם לבין המסופר בהמשך; כך הוא כותב:

וירא אליו - לבקר את החולה. אמר רבי חמא בר חנינא יום שלישי למילתו היה, ובא הקדוש ברוך הוא ושאל בשלומו.

ההיראות קשורה למסופר בסוף הפרשה הקודמת – "וַאֲבִרְהָם בֶּן תִּשְׁעִים וְתִשְׁעֵי שָׁנָה בְּהִמְלוֹ בְּשָׂר עֶרְלָתוֹ" (יז, כד). יום שלישי למילתו היה והקב"ה בא לבקר את אברהם החולה. כל המסופר בהמשך אינו קשור באופן ישיר להיראות אלא השתלשל מרצונו של הקב"ה שלא להכביד על אברהם החולה – "הוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים, ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים, הביא המלאכים עליו בדמות אנשים".

הרמב"ן הבין את ביקור החולים שנזכר בדברי חז"ל באופן אחר; כך כתב:

והנה פירוש הפרשה הזאת, אחרי שאמר כי בעצם היום הזה נמול אברהם (לעיל יז כו), אמר שנראה אליו השם בהיותו חולה במילתו, יושב ומתקרר בפתח אהלו מפני חום היום אשר יחלישנו, והזכיר זה להודיע שלא היה מתכוין לנבואה לא נופל על פניו ולא מתפלל, ואף על פי כן באה אליו המראה הזאת... וזה גילוי השכינה אליו למעלה וכבוד לו, כענין שבא במשכן ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם (ויקרא ט כג), כי מפני השתדלותם במצות המשכן זכו לראיית השכינה. ואין גלוי השכינה כאן וכאן לצוות להם מצוה או לדבור כלל, אלא גמול המצוה הנעשית כבר, ולהודיע כי רצה האלהים את מעשיהם, כענין שנאמר (תהלים יז טו) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך... ואל תחוש להפסק הפרשה, כי הענין מחובר, ולכן אמר "וירא אליו" ולא אמר "וירא ה' אל אברהם". אבל בפרשה רצה לסדר כבוד הנעשה לו בעת שעשה המילה, ואמר כי נגלית עליו השכינה ושלח אליו מלאכיו לבשר את אשתו וגם להציל לוט אחיו בעבורו, כי אברהם נתבשר בכך מפני השכינה כבר, ושרה מפני המלאך שדבר עם אברהם כדי שתשמע

שרה, כמו שאמר ושרה שומעת. וזו כוונתם שאמרו (סוטה יד א) לבקר את החולה, שלא היה לדיבור אלא לכבוד לו.

לדעת הרמב"ן היראות ה' לאברהם הייתה למעלת אברהם ולכבודו, כגמול למצוות המילה שקיים, ולהודיעו כי רצה האלהים את מעשיו. זהו פשר דברי חז"ל שהקב"ה בא "לבקר את החולה" – "שלא היה לדיבור אלא לכבוד לו".

אכן הרמב"ן מבין שגם המשך הפרשה נובע מאותה כוונה אלוקית לכבד את אברהם על קיימו מצוות אלוקית. בעקבות קיום מצוות המילה זכה אברהם לגילוי שכונה זכה גם שנשלחו מלאכים כדי לבשר את אשתו ולהציל את לוט בן אחיו. כיוון אחר מובא בדברי רשב"ם:

וירא אליו ה' - היאך? שבאו אליו שלשה אנשים שהיו מלאכים.

רשב"ם קושר את היראות ה' לאברהם למסופר בהמשך. כל המסופר בהמשך הוא למעשה תיאור האופן שבו הייתה היראות ה' אל אברהם.

כיוון כזה מובא גם בדברי הרמב"ם במורה הנבוכים (חלק ב פרק מב):

...וירא אליו ד' באלוני ממרא וגו', כי כאשר הקדים כלל והוא שהשם נראה אליו, התחיל לבאר איך היתה צורת ההראות ההוא, ואמר שתחלה ראה שלשה אנשים ורץ ואמר מאמר אליהם...

הפסוקים כתובים בדרך של כלל ופרט – "וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מְמַרָא" הוא הכלל, וכל המסופר בהמשך הוא הפרטים. הפרשה מתחילה בכך שה' נראה אל אברהם, ובהמשך מתואר אופן היראות אליו שהיה על ידי שראה שלושה אנשים נצבים עליו וכו'. [הרמב"ן דן בדברי הרמב"ם הללו, דוחה אותם ומבאר באופן אחר כדלעיל].

ר"י בכור שור מציע כיוון אחר להבנת היראות ה' לאברהם והיחס בינה לבין המסופר בהמשך; כך הוא כותב:

וירא אליו ה'. כדמפרש ואזיל באיזה גילגול נגלה עליו הקב"ה לאחר שבאו אליו האנשים, כמו שהוא אומר בסוף: "וה' אמר המכסה אני מאברהם" (להלן פסוק יז), ולא כשסבורים בני אדם שנגלה לו ואחר כך האנשים.

בסוף דבריו דוחה ר"י בכור שור את הכיוון שראינו בדברי רש"י (בעקבות חז"ל) שסיפור שלושת האנשים הנצבים על אברהם היה לאחר היראות ה' אברהם.

לדעת ר"י בכור שור סיפור האנשים היה לפני היראות ה'. הפרשה אמנם פותחת בהיראות ה' אבל תיאור ההיראות הוא רק בפסוק יז: "וה' אמר המכסה אני מאברהם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה" וכל הפסוקים שלאחר מכן. סיפור האנשים הוא הרקע להיראות ה'. לכן הפרשה פותחת בעיקר שהוא היראות ה' לאברהם אך ממשיכה בתיאור הרקע שקדם להיראות זו עד ההיראות עצמה.

כך כתב ר"י בכור שור גם בפירושו לפסוק יז:

וה' אמר המכסה. היינו "וירא אליו ה'" דקאמר לעיל.

פניני רבי יוסף בכור שור - פרשת וירא

נמצא לדעת ר"י בכור שור שהיראות ה' לאברהם כללה דיבור, בדומה להיראויות המתוארות בתחילת הפרשה הקודמת (יב, ז) – "וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֶתְּנֶן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת" – ובסופה (יז, א) – "וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תְּשָׁעִים שָׁנָה וַתֵּשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שַׁדַּי הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וְהָיָה תָמִים".